

Piotr Kowolik

"Nauka i edukacja w uniwersytecie
XXI wieku", Kazimierz Denek,
Poznań 2011 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 2 (50), 210-213

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Piotr KOWOLIK

Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hlonda
w Mysłowicach

Recenzja książki: Kazimierz Denek, *Nauka i edukacja w uniwersytecie XXI wieku*,

Poznań 2011, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I, ss. 296.

Na rynku wydawniczym ukazała się najnowsza książka wybitnego pedagoga, teoretyka nauczania i krajoznawcy – Prof. zw. dr hab. Kazimierza Denka. Publikacja ta, będąca kolejną pozycją w imponującym dorobku Autora, porusza wyjątkowo ważną i jakże aktualną problematykę kształcenia uniwersyteckiego i dydaktyki akademickiej. Niniejszy tom, zatytułowany *Nauka i edukacja w uniwersytecie XXI wieku*, stanowi pierwszą z serii trzech publikacji Autora, poświęconych wspomnianym wyżej zagadnieniom. Seria *Uniwersytet w perspektywie społeczeństwa wiedzy* stanowić ma w założeniu wybór najważniejszych artykułów Profesora poruszających problematykę dydaktyki, które to teksty powstały na przestrzeni pięćdziesięciu lat twórczej i owocnej pracy naukowej.

W tomie poza przedmową wyodrębniony został wstęp, dwanaście rozdziałów, zakończenie i spis literatury.

Rozdział pierwszy *Uniwersytet w społeczeństwie wiedzy* (s. 43–54) – jesteśmy świadkami wyraźnej ewolucji uniwersytetów w stronę modelu rynkowego. Coraz silniej w działaniach uniwersytetów dostrzega się nastawienie na potrzeby i oczekiwania odbiorców edukacyjnych usług tych uczelni. Podstawową funkcją uniwersytetów jest uprawianie nauki, czyli obsługa wiedzy, polegająca na jej tworzeniu, przechowywaniu, aktualizowaniu i przekazywaniu. Zarysowano kształt uniwersytetów w pierwszym ćwierćwieczu XXI wieku.

W rozdziale drugim zatytułowanym *Nauka i edukacja w uniwersytecie XXI wieku* (s. 55–72) dowiadujemy się, że edukacja podlega zmianom, gdyż są one jej nieodłączną cechą. Omówiono uwarunkowania funkcjonowania studentów uniwersyteckich, a na tej kanwie etos uniwersytecki.

Rozdział trzeci *Wartości a edukacja w szkole wyższej* (s. 73–88) skupia uwagę czytelnika na przyczynach wzrostu zainteresowaniem wartościami w edukacji na poziomie szkoły wyższej, istocie i funkcjach wartości, wartościami jako kategorią badań i miejscem wartości w edukacji szkoły wyższej.

Rozdział czwarty *Przede wszystkim jakość* (s. 89–103) informuje czytelnika o tym, że cywilizacja wiedzy bazuje na kompetencjach. Oznacza to wzrost zapotrzebowania na fachowców, ludzi kreatywnych, wynalazczych i odkryw-

czych o wysokich kwalifikacjach i wielorakich umiejętnościach. Sprostać im może uniwersytet, który efektywnie przygotowuje swych absolwentów do wnikliwej percepcji świata.

Rozdział piąty *Podmiotowość, partnerstwo, etos* (s. 105–117) – uniwersytet, aby mógł służyć społeczeństwu, musi podlegać zmianom. Rzeczywistość edukacyjna uniwersytetu w ostatnich dwóch dekadach uległa zmianie. Nastąpił intensywny jego rozwój, postępuje proces różnicowania się uniwersytetu, upowszechnia się nowa filozofia edukacyjna, preferująca osobę studenta i jego rozwój. Z tymi zmianami zdaniem Profesora nie nadąża rozwój pedagogiki szkoły wyższej, dydaktyki uniwersyteckiej oraz niski poziom praktyki edukacyjnej.

W rozdziale szóstym *Procesy innowacji w szkole wyższej* (s. 119–134) omówione jest zorientowanie na współczesną, tzn. lepszą uczelnię. O tym, czy ona nią rzeczywiście jest, decyduje szereg czynników, takich jak: docenianie w niej uniwersalnych wartości, uczelnia mądra, rozwinięta cywilizacyjnie i o przyjaznym obliczu, skutecznie zapobiegająca niepowodzeniom na studiach.

Rozdział siódmy *Potrzeba transformacji szkolnictwa wyższego* (s. 135–152) podejmuje problem walki o reformę szkolnictwa wyższego, która się nie uda, jeżeli nie zaangażuje się w nią społeczeństwo, władze centralne, samorządowe, nauczyciele akademicy, studenci i ich rodzice. Oznacza to, że bez wsparcia jej przez społeczeństwo w skali makro i mikro szanse na jej realizację są nikłe.

Rozdział ósmy *O nowe oblicze szkolnictwa ekonomicznego* (s. 153–157) – jest to rys ze zwróceniem uwagi, że słabą stroną naszego szkolnictwa ekonomicznego jest jego nadmierny rozwój ilościowy w stosunku do naszych potrzeb gospodarczych.

Rozdział dziewiąty *Ku modernizacji uniwersytetu* (s. 159–173) – K. Denek twierdzi, że „zamiast ustawicznych zmian w systemie edukacji narodowej potrzebna jest „tocząca się jej reforma”. Polega ona na mądrym koordynowaniu edukacji w różnych jej segmentach. Pozwoli to na autentyczny dialog z nauczycielami, realizatorami reformy, autorami standardów egzaminacyjnych. Podejmowanym działaniom programowym powinny przyświecać cele i adresaci. Są nimi wyzwania XXI wieku i uczestnicy procesu kształcenia dążący ku szkole przyjaźnie efektywnej.

Ku uniwersytetowi przyszłości to tytuł rozdziału dziesiątego (s. 175–190). Uniwersytet to interdyscyplinarna uczelnia, która wykracza poza horyzont poszczególnych dyscyplin. W społeczeństwie wiedzy będzie to uniwersytet: badawczy, autonomiczny, bogaty i zjednoczony. Mamy do czynienia z kryzysem w tradycyjnych dla nich źródłach, czyli w rodzinie i szkole. Uniwersytet nie jest tu wyjątkiem. Niszczycielski wpływ na autorytety mają globalizacja i postmodernizm.

Rozdział jedenasty *Uniwersytecka edukacja i jej ekonomika* (s. 191–228) – warunkiem rozwoju Polski w ramach Unii Europejskiej jest wykorzystanie potencjału intelektualnego, ekonomicznego i przyrodniczego do realizacji celów społecznych i gospodarczych. Wśród istotnych elementów toczącej się reformy systemu edukacji w Polsce było opracowanie standardów. Społeczeństwo wiedzy pilnie potrzebuje uniwersytetu, który nie tylko przekazuje wiedzę

i dostarcza kwalifikacji, lecz będzie również wychowywać do cnót (prawdomówności, rzetelności, uczciwości, odpowiedzialności), wrażliwości na to, co znaczy Ojczyzna i dziedzictwo, któremu na imię Polska.

W ostatnim dwunastym rozdziale zatytułowanym: *Zagrożenia i wyzwania na progu trzeciego tysiąclecia* (s. 229–260) rozważania kierowane są pod adresem uniwersytetu, prowadzonej w nim aktywności badawczej i dydaktycznej. O istocie uniwersytetu zadecydują respektowane przez niego cechy konstytutywne takie jak: autonomia, różnorodność, komplementarność badań i kształcenia, poszukiwanie prawdy. Podstawową funkcją uniwersytetu jest uprawianie nauki, czyli – obsługa wiedzy, polegająca na jej tworzeniu, przechowywaniu, aktualizowanie i przekazywaniu. Innym zagrożeniem jest: oddalanie się badań od kształcenia; nastawienie na potrzeby i oczekiwania odbiorców usług uniwersyteckich; odbywanie w uniwersytecie kształcenia odbiega od tego, które tradycyjnie odznaczało się jakością czasu, miejsca i osób; tworzenie się zależności uniwersytetu od sponsorów. Co należy zrobić, aby zmienić myślenie o uniwersytecie? Należy:

- przywracać *logos i etos* kształcenia;
- zapewnić jej uczestnikom kompetencje (studiowanie, myślenie, poszukiwanie, doskonalenie się, komunikowanie się, współpraca, działanie);
- akcentować wartości w treściach studiów;
- wprowadzać nowe technologie informacyjne.

W Zakończeniu (s. 261–266) Autor stwierdza, że lektura tekstów tej książki zorientowana jest na poszukiwanie takiego modelu dydaktyki uniwersyteckiej, któremu przyświeca dążenie do najwyższej jakości kształcenia. Prezentuje również cele ogólne i szczegółowe, które zamierza się osiągnąć w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 2009–2019.

Bibliografia za lata 1957–2010 zamieszczona została na stronach 267–287. Zawiera ponad 350 pozycji. Zamieszczono również notę o Autorze w języku polskim (s. 291–292) i w języku angielskim (s. 293–296).

Istotnym walorem poznawczym książki jest sposób narracji, jakim posługuje się Autor. W niektórych rozdziałach – mamy do czynienia z naukowym i rzetelnym wykładem, z drugiej strony w innych fragmentach pracy spotykamy się z żywym i lekkim sposobem omawiania wybranych kwestii, który skłania Czytelnika do przywołania własnych refleksji i przemyśleń. W recenzowanej książce odnajdziemy przejrzysty opis mechanizmów, które składają się na trudny proces nauczania prowadzony w uniwersytecie.

Struktura pracy jest logiczna i przejrzysta. Wyłania się obraz wielowątkowości i złożoności podjętej problematyki.

Zauważono kilka błędów literowych: np. s.13, przypis 1 jest Żory, a ma być Żary; s. 19, przypis 6 – tytuły czasopism piszemy wielkimi literami – jest „Kultura i społeczeństwo”; s. 140, przypis 11 jest A. Karpiński, a ma być Karpińska; s. 179, przypis 5 brak imienia u Denka.

Oprawa oraz ostateczny kształt, jaki przyjęła recenzowana książka, jest dowodem dbałości o stronę językową i edytorską.

Autor dedykuje książkę profesjonalnym nauczycielom akademickim, pedagogom, jak również studentom sposobiącym się do podjęcia misji zawodu nauczycielskiego.